

SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 13/2021, ss. 261-264
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2021.13(16)
www.sej.mazowiecka.edu.pl

Adam Solak

Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

Orcid: 0000-0001-9472-4795

**RECENZJA KSIĄŻKI *PRZESTRZENIE EDUKACYJNE
PRZEDSZKOLA I SZKOŁY. WYBRANE ZAGADNIENIA,*
POD RED. LIDII MARSZAŁEK I ADAMA GRUDNIA, WYD.
MAZOWIECKIEJ UCZELNI PUBLICZNEJ W PŁOCKU,
PŁOCK 2021**

Przedłożona do recenzji monografia „Przestrzenie edukacyjne przedszkola i szkoły. Wybrane zagadnienia” obejmuje 167 stron maszynopisu. Publikacja składa się ze wstępu, a także dziewięciu rozdziałów. Monografia stanowi spójny zbiór tekstów dotyczących różnorodnych obszarów (sfer) realizowania się procesu edukacyjnego. Poszczególne części monografii odnoszą się do przewodniego tematu w sposób różnorodny – czytelnik otrzymuje zarówno wiedzę z zakresu pedagogiki, filozofii, psychologii, ale również z obszaru prawa i administracji. Wieloaspektowe podejście do tytułowej problematyki zdecydowanie stanowi o cennej wartości niniejszego opracowania.

Przedstawiony w niniejszej publikacji materiał naukowy może stanowić bogate oraz interesujące źródło wiedzy zarówno dla różnych grup naukowych jak również zawodowych – nauczycieli, pedagogów, wychowawców, psychologów, a także rodziców dzieci uczęszczających do placówek edukacyjnych różnego szczebla.

Z merytorycznego punktu odniesienia monografia jest właściwie skomponowana, poszczególne jej części tworzą spójną całość. Układ tekstów również stanowi logiczny ciąg wyводу.

Pierwszy rozdział „Przestrzeń wspólna jako cel działań wychowawczych. Uwagi do wybranych prac Jacka A. Woronieckiego” odnosi się do interpretacji terminu „przestrzeń wspólna” jako kultury, sprawności moralnej jednostki, dziedzictwa kulturowego oraz ostatecznego celu życia w kontekście edukacji szkolnej. Podjęte w opracowaniu rozważania opierają się na pedagogice Jacka Woronieckiego, zgodnie z którą celem prawdziwego wychowania jest ukształtowanie w dziecku uzdolnień do wybierania obiektywnego „dobra” w swoim postępowaniu życiowym. Wartość tekstu ujawnia się w jego uniwersalnym przesłaniu, dzięki czemu odbiorca może dobrze pojąć na czym polega wspólnotowość przestrzeni.

W następnym tekście „Wychowawca w służbie urzeczywistniania wartości” podniesiona została problematyka wartości w edukacji i sposobów ich urzeczywistniania przez wychowawcę w procesie edukacji szkolnej poprzez stosowanie koncepcji wychowawczej św. Jana Bosko. Tekst ukazuje czytelnikowi, że działania edukacyjne zmierzające do ukształtowania osobowości dziecka odbywają się głównie w obszarze duchowym, niematerialnym. W związku z tym tworzenie jak najlepszej jakościowo instytucji edukacyjnej, należy bezsprzecznie zadbać o jej mentalny obszar.

Część monografii zatytułowana „Przestrzeń rodziców w przedszkolu” wskazuje na znaczenie współpracy rodziny i przedszkola w procesie edukacji dzieci i podjęła się próby określenia, w jakim stopniu rodzice chcą i mogą aktualnie uczestniczyć w przestrzeni edukacyjnej przedszkola – możliwości i barier w tym zakresie. Autora wskazał obszary współpracy, jak też podjęła się próby zdefiniowania współczesnych problemów w zakresie tej współpracy – trudności, powodowanych przez obie strony tych relacji, jak też możliwości ich przewyciężenia. Określił też przestrzeń przedszkola dostępne dla rodziców i sposób ich wykorzystania. Wskazał także braki w tym zakresie, dotyczące aktualnej działalności przedszkoli.

Tekst „O tworzeniu przestrzeni edukacyjnej w procesie przygotowania dziecka w przedszkolu do życia w społeczeństwie wielokulturowym” dotyczy tworzenia przestrzeni edukacyjnej przedszkola, właściwej dla edukacji międzykulturowej. Autor ukazuje sposób, w jaki należy kształtować obszar przedszkolny, aby mógł on realizować powyższe zamierzenie (zarówno w kwestiach kompetencji nauczycieli, jak i właściwej aranżacji pomieszczeń. Autor za pomocą swojego tekstu ukazuje, że placówki edukacyjne nie tylko dostarczają wiedzy, ale też kreują postawy.

Rozdział „Rewitalizacja a zmiany w przestrzeni funkcjonowania przedszkola i szkoły na przykładzie miasta Włocławek” podejmuje nowatorski temat programu rewitalizacji przestrzeni społecznej i jego znaczenia dla poprawy jakości pracy placówek edukacyjnych. Zapoznając odbiorcę z podstawami dotyczącymi formalnej strony podejmowania wszelkich działań rewitalizacyjnych na obszarach gminnych (miejskich), Autor charakteryzuje dwie włocławskie instytucje – szkołę oraz przedszkole, które zostały objęte planem rewitalizacji i efekty tych działań. Ponadto do tekstu dołączono zdjęcia, które dodatkowo obrazują czytelnikowi wprowadzone zmiany. Wartość tekstu zwiera się przede wszystkim w ukazaniu, iż wszelkie poważne zmiany i modernizacje

materialnych obszarów szkolnych i przedszkolnych, bazują na odpowiednim opracowaniu prawnym (administracyjnym).

Tekst „Obszary wspólnoty i dezintegracji w doświadczeniu nauczycielskiej codzienności” dokonuje próby ustalenia kategorii odpowiedzialnych za występowanie spójności w zbiorowości zawodowej nauczycieli, jak i takich, które wskazują na brak poczucia przynależności zawodowej, a także ich konsekwencji dla funkcjonowania placówki. Autor zwrócił też uwagę na nieprawidłowe zjawiska, które występują w placówkach oświatowych wraz z określeniem ich przyczyn. Tekst ten jako jedyny w publikacji ma charakter empiryczny, oparty na badaniach własnych. Autor wyczerpująco i właściwie opisał część metodologiczną – określił cel badań, przedstawił pytania badawcze, podał narzędzie wykorzystane w badaniu oraz przedstawił proces analizy otrzymanych wyników. Rezultaty badawcze zostały opisane wyczerpująco, Autor zaprezentował je zarówno w formie opisowej jak również tabelarycznej. Cenną wartością tego tekstu jest zwrócenie uwagi na problem relacji nauczycielskich, jako czynnika kształtującego przestrzeń szkolną, a będącego nierzadko dewaluowanym w rozważaniach dotyczących sfery szkolnictwa.

W część monografii o tytule „Pracownia polonistyczna jako sala pamięci w przestrzeni edukacyjnej szkoły średniej. Rekonesans na przykładzie III Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej we Włocławku” podjęty został temat wpływu ukształtowania przestrzeni szkolnej na relacje i aktywność ludzi w niej przebywających. Autor dokonał teoretycznej refleksji nad nietypowym sposobem ukształtowania przestrzeni pracowni polonistycznych w jednym z liceów ogólnokształcących we Włocławku, odwołując się do kategorii związanych z problematyką pamięci, tożsamości oraz dyskursu krytyki postmodernistycznej, próbując dotrzeć do programu ukrytego czy swoiście pojętej filozofii edukacji obecnej w specyficznym ukształtowaniu pracowni języka polskiego. Porusza problematykę pedagogiki miejsca, zgodnie z którą właściwe kreowanie (budowanie) przestrzeni szkolnej w znacznym stopniu wspomaga kształtowanie u uczestników edukacji pożądanych właściwości osobowościowych. Ponadto wzbogacił publikację zdjęciami włocławskiego liceum, które przybliżają odbiorcy opisywane pomieszczenia lekcyjne. Głównym atutem niniejszego opracowania jest ukazanie, w jaki sposób przedmioty materialne mogą kreować sferę pozamaterialną. Autor trafnie wskazał, że właściwe ukształtowanie przestrzeni szkolnej może generować zyski w postaci rozwoju ucznia. Jednocześnie pozostawia odbiorcę z refleksją dotyczącą istnienia świadomości wpływu ukształtowanego miejsca na różnych uczestników procesów edukacyjnych.

W rozdziale „Internet jako wirtualna przestrzeń szkoły” dokonana została analiza cyberprzestrzeni jako nowego obszaru szkoły, w którym współcześnie zachodzi większość procesów związanych z uczeniem się, wychowaniem, a także szeroko rozumianym rozwojem młodego człowieka. Autor opisał Internet jako sferę, która z perspektywy kształtowania osobowości, umiejętności i kompetencji innych osób, odgrywa niebagatelną rolę w wychowaniu młodego człowieka. Niewątpliwym pozytywem tej części monografii jest zaakcentowanie jak ważna, w kontekście współczesnego rozwo-

ju społecznego, jest przestrzeń wirtualna w kontekście całościowego funkcjonowania ucznia.

Autor tekstu „Przestrzeń przedszkola i szkoły w koncepcji pedagogicznej Marii Montessori” podejmuje próbę opisu organizacji przestrzeni klasy przedszkolnej w koncepcji Marii Montessori, która umożliwi kształtowanie kompetencji społecznych dzieci i wdrażanie ich do przestrzegania norm społecznych w warunkach wolności działania dziecka. Wartością dodaną opracowania są liczne ilustracje i zdjęcia, które pozwalają w jeszcze większym stopniu przybliżyć obraz prezentowanej przestrzeni edukacyjnej. Główną zaletą rozdziału jest wskazanie, jak ważne dla szeroko rozumianego rozwoju jednostki jest właściwe przygotowanie fizycznego miejsca (klasy, sali), w którym mają miejsce wszelkie oddziaływania edukacyjne względem wychowanka.

Publikacja podejmuje bardzo istotny temat, który dotyczy zdecydowanej większości członków naszego społeczeństwa – a więc edukację. Nowatorstwo niniejszego opracowania polega przede wszystkim na rozszerzeniu pojmowania szkoły i przedszkola, które w zaprezentowanych opisach jawią się z jednej strony jako sfera architektoniczna, składająca się z budynków, klas i pomieszczeń przeznaczonych do prowadzenia zajęć lekcyjnych (wychowawczych), zaś z drugiej strony jako obszar ponadmaterialny, wykraczający ponad szkolne mury. Jak słusznie dostrzegają i ukazują Autorzy – oddziaływania szkolne nie odbywają się jedynie podczas poszczególnych etapów przekazywania wiedzy i informacji (lekcji, zajęć), ale są obecne we wszelkich relacjach i kontaktach interpersonalnych tworzonych pomiędzy różnymi podmiotami procesu kształcenia. Dlatego też ważne jest zaakcentowanie, że obszary szkolne i przedszkolne mają urozmaiconą postać i niejednorodną formę.

Podjęty temat przewodni publikacji wydaje się tym bardziej ważny, gdyż współczesna szkoła ze względu na pandemię wirusa, została zmuszona do przyjęcia zupełnie innej formy funkcjonowania. Przechodząc na działalność zdalną (niebezpośrednią) zmienił się nie tylko schemat zaopatrywania w wiedzę, ale zmodyfikowana została cała sfera wychowywania, edukowania, kształcenia. Publikacja dotycząca różnych przestrzeni szkolnych stanowi cenne źródło wiedzy, gdyż chcąc zrozumieć całokształt współczesnego systemu edukacji (w tym jego zmian), należy dokonać analizy jego licznych, różnorodnych elementów, które w niniejszym opracowaniu zostały zaprezentowane.